

VÅRT KLIMAT, VÅR MILJÖ

KLIMAT OCH JÄMSTÄLLDHET

ILLUSTRATION: KALLE ELMQVIST

”Männen står för de stora utsläppen”

■ **Män kör mer bil, äter mer kött och flyger mer – och planerar dessutom för en ohållbar livsstil.**

För att lösa klimatproblemen måste vi också öka jämställdheten i samhället, säger Gerd Johnsson-Latham.

År 2007 presenterade Gerd Johnsson-Latham, som i flera decennier har arbetat med jämställdhets- och hållbarhetsfrågor i regeringskansliet, en rapport för FN i New York. Titeln var ”En studie om jämställdhet som förutsättning för hållbar utveckling”. Rapporten lyftes upp på Svenska Dagbladets förstasida under rubriken ”Män är klimatbovar”.

Hennes studie visade nämligen att män generellt belastar miljön betydligt hårdare än kvinnor. Män äter till exempel mer kött, kör mer bil och flyger mer. Dessutom planerar de för den här livsstilen och tilldelar den resurser i form av skattemedel eftersom de är i majoritet bland beslutsfattare som sköter stadsplanering och infrastruktur.

I dag – tio år senare –

har ingenting hänt. Oviljan att se sambandet mellan klimatpåverkan och kön är lika stor i dag som då, säger Johnsson-Latham.

–Också bland människor som värnar om klimatet drar man sig för att peka ut förövarna och säga att det är männen som står för de stora utsläppen i dag. Det är välbärgade mäns prioriteringar som styr politiken.

Brittiska erfarenheter visar att kvinnor som får vara med och besluta om hur skattemedel ska användas lägger mer resurser på kollektivtrafik än män, som hellre satsar på bil- och flygtrafiken. En välfungerande kollektivtrafik

ger kvinnor som bor i förorterna bättre möjligheter att röra sig och skaffa sig högre utbildning och därmed bättre jobb, lön och pension.

–Jag skulle gärna se fler kvinnor som beslutsfattare, men också fler människor som inte har råd att skaffa bil och vill avsätta mer resurser till järnväg med välutbyggda nät, säger Johnsson-Latham.

Vi måste minska utsläppen – så långt är vi alla överens. Men vi måste titta på vilka ”vi” det är vi menar, säger Johnsson-Latham. Hon driver två teser: för att lösa klimatproblemen måste både jämställdheten mellan könen och den eko-

nomiska jämställdheten öka. I dag står den rikaste procenten av befolkningen för 13 procent av våra växthusgasutsläpp och de rikaste 10 procenten för nästan hälften.

–Så det är vi – den rika över- och medelklassen – som måste skärpa oss. Annars tar vi jordklotet som gisslan.

Trots att allt fler intresserar sig för miljöfrågor är det fortfarande ovanligt att närma sig miljöfrågorna ur genusperspektiv. I årets valkampanj finns kopplingen knappt alls, säger hon.

–Bland många politiska partier går kortsiktiga ekonomiska intressen och

människors individuella frihet före långsiktighet och viljan att göra stora strukturella förändringar när nöden kräver det.

Hon tycker att det blir intressant att se hur sommarens bränder, både de i Sverige, Grekland och Kalifornien, påverkar valet i höst. Hon hoppas på särskilt männen tänker efter.

–Det är oftare män som står och grillar och struntar i brandförbudet. Männen är mindre benägna att förändra sitt beteende. Jag tycker mig också kunna se ett samband mellan att många män som är klimatförnekare också ogillar jämställdhet och andra saker som utmanar den tra-

ditionella livsstil som gett män privilegier i århundraden, säger hon.

Annika Carlsson-Kanyama, en av Sveriges mest kända konsumtionsforskare, bekräftar att män utgör en större klimatbelastning. Svenska singelmän lägger mer pengar på drivmedel – till exempel bensin till bil och båt – och äter mer kött, visar hennes forskning.

–Det ser likadant ut i resten av Europa, säger hon.

Ändå är det globalt sett kvinnor som drabbas hårdare av klimatkatastrofer såsom översvämningar, värmeböljor och stormar. Allra tydligast märker man skillnaden i länder där

mäns och kvinnors liv skiljer sig väldigt mycket åt.

–I till exempel Bangladesh är många kvinnor hemma om dagarna och hör inte varningarna som utfärdas på allmänna platser. De vill heller inte evakueras till tillfälliga skydds- och härbärgen eftersom de är rädda för att bli sexuellt utnyttjade. Färre kvinnor än män kan simma och klättra i träd på grund av klädkoder.

Det är inte bara konsumtionen, utan också attityderna till klimathotet, som skiljer sig åt män och kvinnor emellan. Kvinnor är mer oroade över klimatförändringarna och mer benägna att göra något för att

rädda klimatet än männen, visar attitydstudier som Naturvårdsverket gjort.

Trots att det är näringslivet och beslutsfattare som måste ta ansvar för klimatet så spelar det också roll vad enskilda människor gör, betonar Carlsson-Kanyama.

–Det allra bästa tipset är att inte slänga mat och minska matsvinnet. Lika viktigt är att minska konsumtionen av rött kött och mejeriprodukter, som står för en väldigt stor andel av växthusgasutsläppen.

TEXT: HEIDI HAKALA

MILJÖINSPIRATÖRER

Arash Labaf
41, Dubai

■ Musiker och artist som lämnade Iran och flyttade till Malmö när han var 10 år. Nu bor han i Dubai och försöker att leva på ett miljömedvetet sätt där.

–I Dubai är de ju inte så duktiga på att tänka på miljön, i Sverige är man mycket bättre på det. Vi försöker att värna om miljön, vi i familjen.

–I vanliga hus har man

kanske bara två soptunor här i Dubai, vi har fem. Vi såg en dokumentär där en hel stad inte hade något skräp. Vi blev inspirerade av det.

–Vi tänker även på miljön när vi handlar och försöker att handla medvetet. Vi väljer varor som har olika miljömärkningar och som är bättre för miljön.

Catarina Rolfsdotter-Jansson
55, Malmö

■ Journalist, författare, föreläsare och moderator med fokus på hållbar utveckling.

–När jag började skriva om miljöfrågor för trettio år sedan tyckte folk att jag var besvärlig. Det var svårt att få miljötexter publicerade. I stället började jag sprida mitt engagemang i hållbarhetsfrågor som moderator och föreläsare

– då kunde jag nå fler. Jag känner att jag kan göra mer nytta i min roll på scen än som skrivande journalist. Ibland modererar jag för EU-kommissionen eller regeringskansliet, ibland för kommuner och företag.

– Jag tror att sommarens apokalyptiska värme får en effekt också på privatpersoner och den offentliga sektorn.

Brian Mårtensen
57, Löddeköpinge

■ Kock som driver Fasangården i Lödde och utbildar kommuner i att laga klimatsmart mat för äldreboende och skolor.

–Vi slänger alldeles för mycket mat. Minimera svinnet! Maten ska hamna i magen. Mat är helt avgörande för hur en elev hur orkar i skolan och för hur äldre mår. Klimatsmart mat handlar om att

välja bra råvaror, säsongsanpassa, köpa rätt mängd mat och tillaga aptitligt – så att det verkligen äts upp. Vi måste också tänka om och fisk: servera ”italienska tomatbiffar” – istället för att säga ”vegetariskt” – då äter många med glädje. Planering är A och O. Jag slänger nästan ingenting längre.

Hettan drabbade hela norra halvklotet

■ **Svårsläckta skogsbränder i Sverige, Grekland och Kalifornien. Extrem värmebölja i Spanien, Portugal och Sydkorea. Svår torka i Colorado, Irland och Norge. Vattenbrist i Frankrike, Danmark och Japan. Ständigt nya värerekord i Sverige, Kanada, Finland och Japan.**

Årets globala värmebölja har slagit hårt mot flera länder på norra halvklotet.

Jordklotet tycks just nu vara överhettat. Världen över har meteorologer registrerat några av de varmaste dagarna sedan dagens temperaturskalor uppfanns i början på 1700-talet. Redan nu kan man slå fast att 2018 års sommar blir en av de fyra varmaste som någonsin uppmäts.

Redan i maj och juni kom de första värerekorden. I juli drabbades såväl Nordamerika som Nordeuropa och Fjärran östern av extrema värmeböljor. Under augusti dröjde hettan kvar med nya rekordvarma solskensdagar.

Földerna har blivit stora i land efter land:

I Frankrike har myndigheterna utfärdat långvariga bevakningsförbud.

I Skottland har man till följd av torka ställt in det vanligtvis välbesökta turistevenemanget Highland Games.

I Sydkorea har 42 personer dött i den värsta värme-

böljan sedan 1907.

Japan och Kanada har vardera noterat ett trettiotal värmerelaterade dödsfall.

I Kalifornien har strömbrotten avlöst varandra när luftkonditioneringsaggregaten gått för högt tryck.

I Algeriet var det 51,3 grader här om veckan – den varmaste noteringen någonsin i Afrika. Ett nytt värerekord slogs i Kuwait den 21 juli – 54,1 grader Celsius.

På satellitbilder av Europa kan man se hur jordbruksmarker och skogsområden färgats bruna. I flera EU-länder har bönderna utlovats statsstöd för att klara en akut kris. Det råder brist på spannmål och foder inte bara i Sverige, utan också i ett tiotal av våra närmaste grannländer.

I Litauen har regeringen förklarat ett slags undantagstillstånd inom jordbrukssektorn sedan bönderna förlorat mellan 15 och 50 procent av sina skördar. Regeringsbeslutet innebär att bankerna inte kan tvinga jordbruksföretag i konkurs.

Svåra skogsbränder har härjat i Sverige, men också i Grekland, Spanien, Norge, Frankrike, Nederländerna, Tyskland och Portugal. På många håll har torra markar lett till att lokala skyfall skapat översvämningar.

I vilken mån beror årets nordliga värmebölja på mänskligt drivna klimatförändringar och i hur hög grad beror den på naturliga orsaker? Enligt de flesta ex-

perter finns det flera orsaker.

En naturlig orsak är förändrade jetströmmar – de starka vindar som blåser i västlig riktning över jordklotet på cirka 10 000 meters höjd. De bildas på gränsen mellan luftmassor med olika temperaturer, bland annat mellan Nordpolen och tropikerna.

Enligt klimatforskare beror årets onormala hetta på långsammare jetströmmar och extremt uttorkade landområden, som gjort att delar av vår planet tillfälligt har förlorat sin förmåga att kyla sig själv. Att jetströmmarna blivit långsamma beror på att luftmassorna över Nordpolen blivit varmare. Därför ligger extrema högttryck kvar längre över uppvärmda områden.

En annan naturlig orsak till årets extremsommar kan vara att Nordatlantens ytvatten i år har varit ovanligt varmt, något som brukar ge varma somrar i Nordeuropa.

Årets sommar har varit den varmaste i mannaminne. Det är osannolikt att vi någonsin får uppleva en lika lång och het sommar i Sverige.

Men osäkerheten är stor. Klimatforskare har länge varnat för extremväder – osedvanligt varma somrar, extremt kalla vintrar – och därmed allt svårare stormar.

TEXT: ERIK MAGNUSSON

Det har bland annat varit mycket varmt i Paris i sommar.

ANFOTO: MICHEL EUSTAVANT